

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: МЕХАНІЗМИ ТА ВИКЛИКИ

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF THE EXECUTIVE AUTHORITY IN UKRAINE: MECHANISMS AND CHALLENGES

Якимович Я.В., к.ю.н.,

старший викладач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства

Держаний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

orcid.org/0000-0003-4794-5397

Сучасний стан розвитку держави та суспільства вирізняється динамічністю, інтенсивними рішеннями та складними поєднаннями різноманітних сфер життя. Від досконалого управління залежить професіоналізм та ефективність державотворчих кроків. Ця досконалість збагачується не тільки витоками матеріального законодавства, але й процесуальними основами адміністративного функціонування, зокрема виконавчої влади. Організація урядового управління в Україні у межах усієї ієрархії потребує уваги та збалансованого реформування. Структура виконавчої влади закономірно зустрічає виклики, лівова частка яких сягає питань формування та наповненості. З метою вирішення цих проблем виникає необхідність комплексного аналізу структури та послідовності формування виконавчої влади. Цей аналіз повинен враховувати те, «як орган створюється?», «кому підпорядковується?» і, як наслідок, «з якими проблемами зустрічається?». Фундаментальним методом у дослідженні був використаний аналіз. Окрім нього використано зіставлення, моделювання та прогнозування.

Логіка дослідження вибудувала структуру, яка складається з двох частин: 1) механізми, тобто опис процесуального функціонування виконавчої влади. Здійснено розмежування за інституційною складовою – Кабінет Міністрів України та його органи, міністерства та їхні органи, центральні органи виконавчої влади; місцеві державні адміністрації; 2) виклики, тобто проблемні аспекти, які притаманні функціонуванню виконавчої влади на сучасному етапі.

Базуючись на викладеному матеріалі, зроблено висновки щодо структури та способу формування органів виконавчої влади, які мають демократичну основу (уряд формується виборними представницькими органами) та ієрархічну природу; щодо впливу прогалин у законодавстві на організацію та функціонування адміністративної структури; щодо порушення послідовності у підпорядкуванні нижчих органів вищим; щодо питання чисельності державних органів та необхідності оптимізації повноважень; щодо удосконалення окремих процедур припинення повноважень державних органів та службовців.

Ключові слова: виконавча влада, адміністративна організація, урядові механізми, виклики адміністративного функціонування, призначення, підпорядкування.

The current state of state and societal development is characterized by dynamism, intensive decision-making, and the complex integration of diverse spheres of life. Professionalism and the efficiency of state-building initiatives depend directly on excellence in governance. This excellence is enriched not only by the foundations of substantive law but also by the procedural underpinnings of administrative functioning, particularly within the executive branch. The organization of government administration in Ukraine across all hierarchical levels requires focused attention and balanced reform. The structure of the executive power naturally encounters challenges, the lion's share of which concerns issues of formation and composition. To address these problems, a comprehensive analysis of the structure and the sequential formation of the executive branch is necessary. This analysis must consider "how a body is established," "to whom it is subordinated," and, consequently, "what problems it encounters." Analysis served as the fundamental research method, supplemented by comparison, modeling, and forecasting.

The logic of the study dictates a two-part structure: 1) mechanisms, providing a description of the procedural functioning of the executive power, with a distinction made based on the institutional component—the Cabinet of Ministers of Ukraine and its bodies, ministries and their agencies, central executive authorities, and local state administrations; 2) challenges, identifying the problematic aspects inherent in the functioning of the executive branch at the current stage.

Based on the presented material, conclusions are drawn regarding the structure and methods of forming executive bodies, which possess a democratic foundation (government is formed by elected representative bodies) and a hierarchical nature. Furthermore, the study addresses the impact of legislative gaps on the organization and functioning of the administrative structure; the disruption of sequential subordination of lower bodies to higher ones; the issue of the number of state bodies and the necessity of optimizing their powers; and the improvement of specific procedures for terminating the mandates of state bodies and officials.

Key words: executive power, administrative organization, governmental mechanisms, challenges of administrative functioning, appointment, subordination.

Функціонування виконавчої влади організовано у спосіб, передбачений Законом України «Про Кабінет Міністрів України» (далі – закон про КМУ); Законом України «Про центральні органи виконавчої влади» (далі – закон про ЦОВВ); Законом України «Про місцеві державні адміністрації» (далі – закон про МДА) [12, 19, 13].

Розмежування здійснюється відповідно до законодавства на Кабінет Міністрів України, міністерства, центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації. Це стосується однієї організації та створює одну систему виконавчої влади. Розглянемо організацію цієї системи, крізь призму двох напрямків. Перший напрям – «Механізми», який розкриватиме елементи організації, передбачені законом. У рамках напрямку, відпо-

відатимемо на запитання «як органи створені?» та «кому підпорядковані?». Другий напрямок стосуватиметься «Викликів». Цей напрямок висвітлюватиме актуальні недоліки притаманні функціонуванню виконавчої влади.

Загальна організаційна структура виглядає наступним чином. Кабінет Міністрів України очолюється Прем'єр-міністром України. У його підпорядкуванні перебуває перший віцепрем'єр, віцепрем'єр та міністри. Міністр загалом є спільною організаційною одиницею для уряду, міністерства, центральних органів виконавчої влади та місцевих державних адміністрацій. У рамках уряду нижче від міністра знаходяться секретаріат, а тоді консультативні, дорадчі та інші органи. У рамках міністерства наступними після міністра є перший заступник

та заступник, а далі державний секретар, апарат міністерства, патронатна служба, територіальні органи та колегія міністерства. У рамках центрального органу виконавчої влади, який підпорядкований певному міністерству, нижче від міністра призначається керівник та заступник керівника центрального органу. Їм підпорядковується апарат центрального органу, територіальні органи та колегія центрального органу виконавчої влади. У рамках місцевих державних адміністрацій утворюються обласні та районні адміністрації, при цьому районна підпорядковується обласній. Кожна з них має керівника та заступника, їм підпорядковані керівники структурних підрозділів, керівники апаратів адміністрацій та власне самі апарати (див. схему 1).

Схема 1. Організація виконавчої влади в Україні згідно із законами України

I. Механізми.

1. Вищим органом виконавчої влади в Україні є **Кабінет Міністрів України**. Відповідно до ч.1 ст. 6 закону про КМУ Кабмін складається з Прем'єр-міністра України, Першого віцепрем'єр-міністра України, віцепрем'єр — міністра та міністрів України.

Прем'єр-міністр України згідно з ч. 1–2 ст. 8 призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України. При цьому пропозицію кандидатури Президент України отримує від коаліції депутатських фракцій, до складу якої входить більшість народних депутатів. Частина 4 ст. 8 закону про КМУ передбачає, що у випадку невідповідності кандидатури тим чи іншим вимогам законодавства президент інформує парламент про неможливість внесення подання запропонованої кандидатури. Частиною 8 передбачено, що у випадку відхилення кандидатури Верховною Радою процедура призначення буде проведена повторно. Таким чином, посада Прем'єр-міністра України є результатом компромісу та узгодження позицій парламенту та президента як двох вибраних народом державних інститутів. У цьому контексті варто наголосити на похідному від волі народу (демократичному) статусі уряду.

Віцепрем'єр-міністри України та міністри як члени уряду призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України. Про це зазначено в ч. 2 ст. 9 закону про КМУ. Виняток становлять Міністр оборони України та Міністр закордонних справ України, які згідно з ч. 4 ст.9 призначаються парламентом за поданням Президента України. Це варто трактувати історичною обумовленістю, оскільки сфера зовнішніх відносин завжди знаходилася в компетенції глави держави першого представника народу — короля, князя, гетьмана чи президента. Ця сфера завжди могла мати два напрямки — або мир, або війну. І відповідні два міністерства мають ці ж два напрямки.

Досить суперечливу позицію займають **міністри**, які не очолюють міністерства. Відповідно до ч. 5 ст. 6 закону про КМУ вони призначаються парламентом за поданням

прем'єра у кількості не більше двох осіб. Їх правовий статус наведеним законом розписується мінімально. Зокрема, згадано, що прем'єр через цього міністра вносить пропозиції на розгляд уряду щодо спрямування і координації центральних органів виконавчої влади (абз. 3, п. 4, ч. 1, ст. 42); відповідним міністром можуть вноситися проекти актів на розгляд уряду (абз. 2, ч. 3, ст. 50); секретаріат забезпечує діяльність цих міністрів та за їх дорученням виконує повноваження, передбачені законодавством (ч. 2 ст. 47); у складі секретаріату утворюються також патронатні служби для цих міністрів (ч. 8 ст. 47) [12]. І на цьому все. Проте згідно з ч.1 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністра Кабінету Міністрів України» членом уряду, який не очолює міністерство (варто звернути увагу, що йде мова про одноосібного члена) є саме Міністр Кабінету Міністрів України [8]. З цього моменту починалася колізія, до якої ми повернемося під час опису недоліків організації виконавчої влади трохи нижче.

З огляду на спосіб створення можна чітко зрозуміти ідею підпорядкування, яка викладена у ч. 3 ст.1 відповідно до закону та передбачає, що Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, а також підконтрольний та підзвітний Верховній Раді України. Отже, уряд несе відповідальність перед главою держави та парламентом, проте контролюється та звітує тільки парламенту. Якщо контроль та звітність — це справа робочих зустрічей та обговорюваних рішень, то відповідальність має наслідки екзистенційного характеру. Згідно із законом про КМУ (ст. 12–16) існує 2 причини припинення повноваження уряду: 1) у зв'язку з обранням нового складу парламенту; 2) у зв'язку з відставкою. При цьому відставка може мати 3 підстави: а) ухвалена парламентом резолюція недовіри; б) відставка Прем'єр-міністра України; в) смерть Прем'єр-міністра України. Якщо з наведеного дві підстави пов'язані із керівником уряду, оскільки він виконує домінуючу роль у його формуванні та функціонуванні, то інші два напрямки пов'язані із парламентом, який здійснює остаточне призначення членів уряду. У такий спосіб власне підкреслюється його домінуюча роль та порушується баланс з роллю президента, до чого повернемося при огляді другого напрямку дослідження.

Окрім суб'єктів, зазначених вище, структура уряду також складається із **секретаріату, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів**. Секретаріат, згідно з ч. 1 ст. 47 закону про КМУ забезпечує діяльність Кабінету Міністрів України в організаційному, експертно-аналітичному, правовому, інформаційному аспекті та матеріально-технічному забезпеченні. Секретаріат створений у наступний спосіб. Згідно з ч.3 ст. 47 Державний секретар, який очолює секретаріат, призначається на посаду Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства про державну службу на 5 років із правом повторного призначення. Згідно з ч. 4 наступні після Державного секретаря — перший заступник та заступник призначаються урядом за поданням Прем'єр-міністра України з урахуванням пропозицій самого секретаря. Згідно з ч. 5 ст. 47 секретаріат складається із державних службовців, котрі призначаються та звільняються Державним секретарем, службовців, які призначаються та звільняються урядом, а також інших працівників, які виконують обов'язки за трудовим законодавством. У рамках секретаріату також функціонує патронатна служба. Згідно з ч. 8 ст. 47 вона утворюється Державним секретарем за поданням трьох суб'єктів: двох віцепрем'єр-міністрів та міністрів, які не очолюють міністерство (згідно з ч. 3 ст. 42 сюди можна віднести також апарат Прем'єр-міністра України). Для кожного суб'єкта існує окрема патронатна служба. Структуру секретаріату затверджує уряд, що передбачено ч. 9 [12].

Підпорядкування розкривається через відповідальність, яку працівники несуть перед суб'єктами свого призна-

чення. Відповідно до абз. 2 ч. 3 ст. 47 Державний секретар звільняється урядом за поданням прем'єра, але з підстав, передбачених законодавством про державну службу. Заступники секретаря підпорядковуються секретарю, але звільняються також урядом (абз. 2 ч. 4 ст. 47). Працівники секретаріату можуть бути звільнені урядом або Державним секретарем у залежності від того, ким вони були призначені. Працівники патронатної служби відповідальні перед віцепрем'єр-міністрами, міністрами без портфелів та Державним секретарем. Їхньою особливістю є те, що вони супроводять політичні посади. Варто політичній посаді змінити очільника – зміниться склад патронатної служби.

Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи. Згідно зі ст. 48 уряд утворює Національну раду України з питань розвитку науки та технологій, діяльність якої врегульована окремим законодавством, а також інші органи, покликані забезпечувати діяльність уряду. Їхні завдання визначаються Кабінетом Міністрів України, а до участі можуть залучатися державні службовці, науковці та фахівці з різних сфер за їхньої згоди та за відповідну плату. Отже, йде мова про один або декілька органів, які утворені та підпорядковані уряду.

2. Наступною після Кабінету Міністрів України є організація **міністерств**. Їх детальне регулювання регламентовано Законом України «Про центральні органи виконавчої влади». В Україні станом на 2025 рік існує 19 міністерств. Їхній перелік передбачений постановою КМУ «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 року [15]. До цих міністерств належать: 1) Міністерство внутрішніх справ України; 2) Міністерство енергетики України; 3) Міністерство закордонних справ України; 4) Міністерство розвитку громад та територій України; 5) Міністерство культури та стратегічних комунікацій України; 6) Міністерство оборони України; 7) Міністерство освіти і науки України; 8) Міністерство охорони здоров'я України; 9) Міністерство економіки України; 10) Міністерство соціальної політики України; 11) Міністерство у справах ветеранів України; 12) Міністерство цифрової трансформації України; 13) Міністерство фінансів України; 14) Міністерство юстиції України; 15) Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України; 16) Міністерство молоді та спорту України; 17) Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; 18) Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; 19) Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Варто зазначити, що Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України було перейменовано на Міністерство національної єдності згідно з постановою КМУ №1366 від 3 грудня 2024 року [16]. Проте супровідних документів щодо функціонування міністерства на офіційному сайті на момент написання наукової роботи, на жаль, не виставлено.

Кожне із цих міністерств має однакову структуру. Різняця може стосуватися міністерства оборони чи міністерства закордонних справ щодо вимог до окремих посадовців.

Загалом структура міністерства, як вже зазначалося, складається із: міністра (порядок призначення якого був розглянутий вище), заступників міністра, державного секретаря міністерства, апарату міністерства, патронатної служби міністра, територіальних органів міністерства, колегії та інших органів.

Відповідно до ст. 9 закону про ЦОВВ *перший заступник та заступник міністра* призначається та звільняється урядом за поданням прем'єра та за пропозиції самого міністра. Це є політичні фігури, які припиняють своє функціонування з припиненням повноважень самого міністра. За свою діяльність вони несуть відповідальність перед міністром, що передбачено ч. 15 ст. 8 відповідного закону в частині притягнення до відповідальності цих посадовців.

Державний секретар міністерства – це посадова особа, яка своєю роботою поєднує політичні посади з посадами державної служби. Державний секретар міністерства згідно зі ст. 10 призначається Кабінетом Міністрів України. При цьому його кандидатура є результатом проведеного конкурсу Комісією з питань вищого корпусу державної служби, яка власне робить подання уряду. Це передбачено абз. 3 пп. 1 ч. 2 ст. 6 та пп. 2 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про державну службу» [7].

Кандидат повинен відповідати цензу громадянства, освіти, мати стаж роботи не менше 7 років (з них 3 роки на управлінській посаді) та відповідати іншим вимогам. Підстав для звільнення законом про ЦОВВ не передбачено, але згідно зі ст. 10 державний секретар міністерства звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра чи міністра.

Апарат міністерства – це поєднання структурних підрозділів, які забезпечують діяльність міністерства. За статтею 11 закону про ЦОВВ структуру апарату затверджує міністр, але вимоги до формування визначає уряд. Апарат очолює державний секретар, котрий призначає та звільняє державних службовців згідно із законодавством про державну службу. Окремою категорією є працівники апарату, котрі призначаються та звільняються державним секретарем, але згідно з законодавством про працю.

Патронатна служба покликана здійснювати консультативну, підготовчу та комунікаційну роботу для міністра, але при цьому не давати доручень працівникам міністерств чи державним службовцям, що передбачено ст. 12 закону про ЦОВВ. Ця стаття також регламентує, що склад патронатної служби, який не повинен перевищувати 10 осіб, формується самим міністром. Однак призначення та звільнення членів служби, які виконують свої повноваження на основі законодавства про працю, здійснюється державним секретарем за поданням міністра.

Територіальні органи міністерства. Статтею 13 закону про ЦОВВ передбачено виконання завдань міністерств на місцевому рівні через територіальні органи. [19] Уряд утворює ці органи за поданням міністра. Керівники та заступники керівників призначаються та звільняються з посади державним секретарем міністерства. Інші державні службовці призначаються та звільняються керівником територіального органу. Отже, і підпорядкування відбувається у зворотному напрямку. Працівники відповідальні перед керівником, керівник – перед державним секретарем. Хоча структуру територіального органу затверджує міністр, проте штатний розпис та кошторис затверджує державний секретар. Додаткове регулювання цього інституту передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563 «Про затвердження типового положення про територіальні органи міністерства та інші центральні органи виконавчої влади» [11].

Колегія міністерств та інші консультативні органи врегульовані ст. 14 закону про ЦОВВ. Вони створюються для формування рекомендацій щодо виконання завдань міністерства. До складу колегії, окрім міністра, заступників, державного секретаря, можуть входити також керівники самостійних структурних підрозділів апарату, територіальних органів, представники інших державних органів, органів АРК, органів місцевого самоврядування, наукових та навчальних закладів, громадських об'єднань та інші особи, які передбачені ч. 1 та 2 ст. 14. Згідно ч. 3, 4 та 5 цієї ж статті періодичність проведення засідання визначається міністром, а рішення колегії реалізуються шляхом видання наказу міністерства та оформляються протоколом.

Інші органи – постійні чи тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні – можуть утворюватися з метою надання наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій. Згідно з ч. 8 та 9 ст. 14 рішення про утво-

рення та ліквідацію, а також кількісний і персональний склад усіх вище зазначених органів та положення про них ухвалюється міністром.

3. Ще однією організаційною ланкою у виконавчій владі є **центральні органи виконавчої влади**, підпорядковані міністерствам, але реалізують більш специфічні повноваження. Від специфіки повноважень залежить розподіл цих органів на: *служби*, які надають адміністративні послуги; *агентства*, які управляють об'єктами державної власності; *інспекції*, які здійснюють наглядові функції за дотриманням законодавства; *комісії*, які вносять пропозиції щодо формування державної політики на розгляд міністрів; *бюро*, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування. Це передбачено ст. 16–17 закону про ЦОВВ.

Центральні органи виконавчої влади складаються із керівника, апарату, територіальних органів та колегії. Відповідно до ч. 1 ст. 19 закону про ЦОВВ *керівник* призначається (за пропозицією Комісії з питань вищого корпусу державної служби) та звільняється (за поданням Прем'єр-міністра або міністра) Кабінетом Міністрів України. Згідно з ч. 2 керівник може мати заступників, які призначаються урядом з – поміж кандидатур, запропонованих Комісією з питань вищого корпусу державної служби. Уряд може звільнити цих заступників за поданням прем'єра, міністра або керівника центрального органу виконавчої влади.

Функціонування *апарату центрального органу виконавчої влади* врегульовано ст. 20. Остаточне рішення щодо структури апарату затверджується керівником за погодженням з міністром, але вимоги до формування затверджуються урядом. Керівник центрального органу призначає та звільняє з посад державних службовців апарату (згідно із законодавством про державну службу). При цьому вони не припиняють своїх повноважень, у випадку звільнення самого керівника.

Територіальні органи центрального органу виконавчої влади згідно з ч. 1 ст. 21 можуть утворюватися, ліквідуватися та реорганізовуватися 4 різними способами: 1) урядом за поданням міністра, який спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади (пропозицію може вносити керівник центрального органу); 2) керівником центрального органу за погодженням з міністром та урядом. При цьому територіальний орган виступає в якості структурного підрозділу апарату центрального органу; 3) утворення передбачено положенням про центральний орган виконавчої влади, затверджене урядом; 4) в інших формах, передбачених законом.

Частиною 6 ст. 21 передбачено, що керівник центрального органу виконавчої влади згідно з законодавством про державну службу (п. 1 ч. 2 ст. 17 Закону «Про державну службу») призначає і звільняє керівників територіальних органів та їх заступників. Керівники територіальних органів, у свою чергу, приймають та звільняють з роботи інших державних службовців та працівників територіальних органів [7]. Структуру, штатний розпис та кошторис територіальних органів затверджує керівник центрального органу виконавчої влади. Територіальні органи функціонують відповідно до Типового положення про територіальні органи центрального органу виконавчої влади [11].

Колегії та інші консультативні, дорадчі та допоміжні органи згідно зі ст. 22, як і при міністерстві, при центральних органах виконавчої влади утворюються з метою підготовки рекомендацій щодо виконання завдань. Рішення про утворення цих органів ухвалюється керівником центрального органу виконавчої влади. Ним також затверджується кількісний, персональний склад та періодичність проведення засідання. Типове положення про колегію затверджує уряд.

4. Останнім в організаційній структурі виконавчої влади є інститут **місцевих державних адміністрацій**, який врегульований законом про МДА [13]. Місцеві державні адміністрації

бувають кількох типів, здебільшого це обласні та підпорядковані їм районні адміністрації. Окрім них, можуть бути районні в містах адміністрації (у Києві та Севастополі), але ми зосередимося тільки на перших двох.

Склад місцевих адміністрацій формується з голови, заступників, структурних підрозділів та їх керівників, апарату та його керівника.

Голова місцевої державної адміністрації згідно зі ст. 8 закону про МДА призначається президентом за поданням уряду. Кандидатуру на посаду голови районної адміністрації уряду вносить голова обласної адміністрації. За президентом залишається право порушити перед урядом питання про призначення іншої кандидатури. Також саме президент припиняє повноваження голови за регламентованих підстав, передбачених ст. 9.

Заступник голови місцевої адміністрації згідно зі ст. 10 на рівні обласної адміністрації призначається та звільняється головою цієї адміністрації за погодженням уряду. На рівні районної адміністрації призначається та звільняється головою районної адміністрації за згоди голови обласної адміністрації. Заступники несуть персональну відповідальність за стан доручених їм справ.

Керівники структурних підрозділів також призначаються головою місцевої державної адміністрації за згоди відповідного органу вищого рівня (міністерства чи центрального органу виконавчої влади). У ст. 11, окрім зазначеного, згадується також про порядок призначення на ці посади, визначений Кабінетом Міністрів України. І хоч він залишається в законі, але в 2016 році втратив чинність. Згідно зі ст. 42 *структурні підрозділи* підзвітні та підконтрольні головам місцевих державних адміністрацій та органам виконавчої влади вищого рівня. Підрозділи районних державних адміністрацій підпорядковуються обласним адміністраціям, зберігаючи імперативний зв'язок.

Апарат місцевої державної адміністрації згідно зі ст. 44 очолює *керівник*, який призначається головою місцевої державної адміністрації на основі законодавства про державну службу. Апарат у межах бюджетних виділень утворюється головою державної адміністрації, який визначає його структуру. Діяльність апарату спрямована на організаційну, правову, матеріально-технічну підтримку, документальну роботу та інше.

II. Виклики. У процесі аналізу законодавства, даючи відповіді на два запитання: «*як створюється орган?*» та «*кому він підпорядкований?*» ми можемо також виокремити низку недоліків, притаманних організації виконавчої влади, що носять системний характер. Вважаємо, що ці недоліки просто лежать на поверхні, створюючи складнощі функціонування.

1. Варто почати з проблематики *щодо формування інституцій та призначення посадових осіб* та пов'язані із цим прогалини в законодавстві. Наприклад, як вже зазначено, Прем'єр-міністр призначається на посаду парламентом за поданням президента. Пропозицію президент отримує, згідно з ч. 1–2 ст. 8 закону про КМУ від «коаліції депутатських фракцій, до складу якої входить більшість народних депутатів». Утім, пропозиція може також поступити від найбільшої за чисельністю фракції, якщо ця фракція утворює конституційну більшість у парламенті. Наявність такої фракції робить непотрібним формування коаліції. Проте законом ця деталь не згадана, хоч вона й передбачена абз. 3 ст. 114 Конституції України [2]. З одного боку, це дрібна помилка, яка вирішується шляхом використання вищого за ієрархією актом, тобто конституцією. З іншого боку, це недолік у законі, який стосується формування центрального інституту влади. Такі недоліки вважати дрібницею – недалекоглядно, оскільки вони, як ніщо інше, вказують на більші прогалини в похідному (наступному) регулюванні.

Подібною є ст. 8 закону про МДА згідно з якою голова місцевої державної адміністрації призначається прези-

дентом за поданням уряду [13]. Проте цим законом не передбачено, звідки уряд отримує кандидатів на посаду голови обласної адміністрації, яких він подає президенту. Ми можемо тільки припустити, що ця процедура передбачена Законом України «Про державну службу» [7]. Голова обласної адміністрації є «керівником центрального органу виконавчої влади, який не є членом Кабінету Міністрів України», отже, він належить до категорії «А» (вищого корпусу державної служби). Кандидати цієї категорії згідно з п. 2 ч. 1 ст. 15, а також з ч. 1 ст. 27 Закону України «Про державну службу» подаються Комісією з питань вищого корпусу державної служби, яка власне і проводить конкурс для відбору кандидатів [7]. Тож робимо висновок, що уряд отримує кандидатів від згаданої комісії. Однак відсутність акценту на цій умові у законодавстві про МДА створює простір для маніпуляцій та перетворень центральної адміністративної посади місцевого рівня на абсолютно політичний з дискреційною природою інституту.

2. Питання *щодо підпорядкованості* потребує окремої уваги. Наприклад, згідно з ч. 6 ст. 21 закону про ЦОВВ керівників територіальних органів центральних органів виконавчої влади призначає та звільняє керівник центрального органу. За послідовністю, яка притаманна законодавству, суб'єкти підпорядковуються тому органу, який призначає та звільняє. Втім, цього в законі про ЦОВВ щодо територіальних органів не згадано. Це зазначено в абз. 2 ч. 1 Типового положення про територіальні органи центрального органу виконавчої влади (положення передбачено абз. 1 ч. 3 ст. 21 закону про ЦОВВ). Також в абз. 17 ч. 11 цього ж положення зазначено про підзвітність та підпорядкованість керівника територіального органу голові місцевої державної адміністрації (тобто не тільки керівнику центрального органу) з передбачених законом питань щодо здійснення повноважень відповідних адміністрацій. [11]. Це означає, що на практиці керівник територіального органу хоч і призначається та звільняється керівником центрального органу, проте підпорядковується також іншому суб'єкту влади в межах його юрисдикції.

Не слід забувати про ч. 6 ст. 31 закону про МДА, яка передбачає, що голова місцевої державної адміністрації має право порушити питання *про відповідність керівника територіального органу ЦОВВ* займаній посаді. Це є інструментом впливу на керівника, який за своєю юридичною природою повинен підпорядковуватися тільки органу, який вищий за ієрархією. На підставі порушеного питання про відповідальність вищий орган протягом місяця ухвалює рішення та дає обґрунтовану відповідь [13]. В обох актах акцент робиться на підзвітності, підпорядкованості та відповідальності. Немає згадок про звичайний диспозитивний зв'язок (консультації, зустрічі, скарги, клопотання) між суб'єктами. Вважаємо, що такий підхід ускладнює функціонування конкретного територіального органу, оскільки порушує чіткість підпорядкування та ієрархічну послідовність. Взаємодія з іншими (сторонніми) органами повинна виконуватися тільки на паритетних умовах.

Насправді така підпорядкованість наявна і в попередніх версіях закону «Про центральні органи виконавчої влади», зокрема 2011–2015 років, де участь голів місцевих адміністрацій у призначенні керівників територіальних органів ЦОВВ була вираженою. У цьому власне полягає проблематика двосуб'єктності контролю територіальних органів, яка неодноразово порушувалася у доктринальній літературі [3].

Окрім цього, ускладнює ситуацію Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Згідно зі ст. 11 керівники структурних підрозділів місцевих адміністрацій призначаються головою МДА за згоди відповідного органу вищого рівня (міністерства чи центрального органу виконавчої влади). Також за ст. 42 структурні підрозділи підзвітні та підконтрольні «головам місцевих державних

адміністрацій та органам виконавчої влади вищого рівня». Підрозділи районних державних адміністрацій підпорядковуються обласним адміністраціям, зберігаючи імперативний зв'язок.

Отже, територіальні органи центрального органу виконавчої влади в особі керівника підпорядковуються вищим центральним органам, а також підзвітні та підконтрольні головам місцевих державних адміністрацій; структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій також підзвітні та підконтрольні головам місцевих адміністрацій та органам виконавчої влади вищого рівня. *У результаті один орган може мати двох керівників – один від центральної виконавчої влади, а інший – голова адміністрації.* Така система порушує чітку організацію підпорядкування, що на практиці ускладнює виконання завдань для органу нижчої ланки.

Із цього приводу виникає питання про роль голови обласної адміністрації. Чи повинен він бути «маленьким прем'єр-міністром» для «маленького місцевого уряду», чи все ж таки виконувати тільки організаційну функцію, представницькі повноваження, займатися питанням кадрів та контролю за виконанням, наданих вищими органами влади повноважень? На наш погляд, у пріоритеті повинен бути саме прямий зв'язок між рішенням центрального органу виконавчої влади та його виконанням на місцевому рівні. Цей зв'язок створює зрозумілу природу виконання – «хто та що виконує?». При цьому роль голови адміністрації вважаємо все ж більш представницькою. Вона повинна тільки узгоджувати позицію між волею місцевих рад та волею (рішеннями) центральної влади. Не варто забувати, що голова місцевої адміністрації – це спадок часів, коли князі призначали своїх намісників на місця. Проте сьогодні таке намісництво потребує зовсім іншої форм.

3. Не менше значущою проблемою у функціонуванні виконавчої влади виступає *чисельність її органів*. Вона стає очевидною саме із законодавчих основ, а не тільки фактичного переліку.

Огляд варто почати із ще одного прикладу проблеми підпорядкування. До 1 серпня 2025 року вона стосувалася питання управління секретаріатом уряду. Відповідно до ч. 3 ст. 47 закону про КМУ Секретаріатом уряду керує Державний секретар Кабінету Міністрів України [12]. Згідно з ч. 1 постанови «Про затвердження Положення про Міністра Кабінету Міністрів України» членом уряду, який не очолює міністерство є саме Міністр Кабінету Міністрів України. Цим положенням передбачалося чималу кількість його повноважень, зокрема, п. 10 ч. 3 стосувався надання доручення державному секретарю та його заступникам, державним службовцям, іншим працівникам секретаріату, а також інші рішення щодо їх функціонування (структура, кошторис, штатний розпис, розподіл обов'язків) [8]. Відповідно до ч. 5 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України» було зазначено, що секретаріатом керує Міністр Кабінету Міністрів України, а в п. 6 розписано близько 18 повноважень, які він виконує в управлінні секретаріатом. Про державного секретаря в цьому акті навіть не згадувалося. Хоч акт був схвалений 2009 році, а останні зміни датуються 30 січня 2020. [9]. За цей період позиція державного секретаря в акті могла б бути більш чіткою. І в цій частині варто зазначити, що згідно зі ст. 47 закону про КМУ від 2014 року секретаріатом уряду керував саме Міністр Кабінету Міністрів України, але у 2016 (від 01.05.2016 р.) відбулися зміни (пов'язані із Законом України «Про державну службу») з акцентом на державному секретарі, які, начебто, просто не набули повноцінної форми в підзаконних актах. Отже, виникла колізія щодо питання – хто керує урядовим секретаріатом? Проте від 30 липня (а 1 серпня набрала чинності) 2025 року була видана постанова уряду № 927, яка скасувала Положення про Міністра Кабінету Міністрів України

від 24 червня 2016 року та внесла зміни до Положення про секретаріат Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2009 року, зокрема п. 5, який сьогодні визначає, що саме державний секретар керує секретаріатом [5].

Із цього випливає низка проблем щодо чисельності (чи потрібні міністри без міністерства чи потрібні заступники та помічники цим чиновникам) і одна з них стосується патронатної служби.

Згідно з п. 8 ст. 47 закону про КМУ патронатна служба утворюється Державним секретарем за поданням двох віцепрем'єр-міністрів та міністрів, які не очолюють міністерство. Для кожного суб'єкта існує окрема патронатна служба. Проте, якщо заступники прем'єра мають повноваження та потребують допомоги в їх реалізації, то міністр без міністерства на практиці очолював цілий урядовий секретаріат. Структурні підрозділи секретаріату згідно з ч. 17 Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України, виконують понад 40 повноважень [9]. Структура секретаріату згідно з постановою уряду «Про затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України», окрім керівництва, має 5 апаратів, низку служб, 4 урядових уповноважених, 2 директорати, 21 департамент, 4 управління, 2 відділи та 2 сектори [10]. При цьому деякі напрямки роботи секретаріату переплітаються з напрямками роботи самих міністерств (євроінтеграція чи фінансово-економічний розвиток, безпека чи гуманітарна політика, соціальна політика чи охорона здоров'я). Ключове питання стосувалося доречності існування інших помічників для міністрів без портфелю, якщо сам апарат секретаріату вже виконує чимало функцій.

Подібної уваги потребують також міністерства щодо чисельності консультативних, дорадчих та допоміжних органів. Вони у практичному функціонуванні складаються із департаментів, а ті, у свою чергу, із відділів. Загальна кількість відділів у департаменті становить від 3 до 5 (можливо і більше в залежності від специфіки роботи). Самих департаментів у міністерстві в середньому близько 10. У структурі міністерства також можуть бути виокремлені відділи, управління, сектори, служби, спеціалісти. Безумовно, структура може швидко змінюватися, проте на момент написання наукового дослідження Міністерство юстиції України налічує 37 структурних одиниць і більша частина із них має окремий розподіл на відділи [21]. Міністерство соціальної політики України налічує 20 структурних підрозділів, а Міністерство економіки України налічує 31 структурний підрозділ у рамках організаційно аналітичних секторів (а ще внутрішній аудит, відділ зв'язку з громадськістю, інформаційно-аналітичний супровід та патронатну службу, що загалом становить 36 структурних одиниць) [20, 23].

Це насправді велика кількість державних службовців. Суттєвим є питання фактичної необхідності додаткових консультативних органів за наявності і без того великого апарату. Зрештою їхнє існування згідно з ч. 8 ст. 14 закону про ЦОВВ – це такі право міністра, а не його обов'язок. Дорадчі ж органи не повинні ставати предметом для кадрових зловживань. Варто зважати на те, що працівники апарату повсякденно причетні до формування відповідних сфер суспільної взаємодії. Це робить їх справжніми експертами в цій сфері. Тому, можливо, консультації варто здійснювати на основі саме їхніх міркувань.. У рамках цього у структурі міністерств бракує чітких органів для стабільної взаємодії з громадськістю. Поєднання таких органів у взаємодії з працівниками апарату міністерства могло б дати ефективні рішення, не гірші ніж із консультативними та іншими органами.

У рамках міністерства, як і в уряді, також функціонують патронатні служби. Варто зазначити, що наукова спільнота позитивно ставиться до функціонування патронатної служби як інституту, зважаючи на його пригаманість «акумулювати та відфільтровувати «бажане» з боку

суспільних кіл і допомагати керівникові надати форму «розумного», а з іншого боку, «розумні», тобто економічно обґрунтовані, виважені рішення... ..робити «зрозумілими» та соціально привабливими» [1]. Та попри цю раціональність, все ж ми вважаємо сумнівною доцільність існування такої служби, враховуючи те, що її функції може виконувати і без того численний апарат міністерства. У законодавстві також бракує чіткої регламентації завдань та посад для цього інституту. Доктор юридичних наук Шеремет Олег Семенович виокремлює такі позиції патронатної служби: консультант, помічник, прес-секретар, радник [22]. Проте жодна із них не зафіксована у законі. Ці посади виводяться із функцій, передбачених ч. 2 ст. 12 закону про ЦОВВ та на практиці можуть не застосовуватися. Будь-яка посада чи орган можуть існувати, але тільки якщо мають чітке практичне завдання. Воно не може бути реалізовано ніким іншим. Якщо патронатна служба матиме саме таку організацію, то це робитиме її справді важливою структурою, але допоки є прогалини щодо посад та повноважень у співвідношенні із регламентованими завданнями цей інститут виглядає тільки як можливість отримати додаткові позиції для правлячої політичної партії. Його можна замінити функціональним апаратом міністерства.

Своєречово, не менш складну організацію щодо кількості інститутів мають центральні органи виконавчої влади. Згідно з постановою від 10.09.2014 № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» в Україні діє 57 центральних органів виконавчої влади [15]. Із них 27 служб, 5 агентств, 4 інспекції, 4 комісії, 1 бюро, окрім цього ще 2 комітети, 2 фонди, 1 інститут та 1 Національна поліція України (виокремлена як центральний орган виконавчої влади). Втім, на офіційній сторінці Кабінету Міністрів України також зазначена Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, про яку не згадано в постанові [4]. Ця комісія передбачена законом України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків». Згідно зі ст. 6 цього закону комісія підпорядкована Президенту України та підзвітна парламенту. Президент України затверджує положення про Комісію, її граничну чисельність, призначає та звільняє членів. Тож, хоча цей орган є складовою виконавчої влади, проте підпорядкування Президенту України пояснює його відсутність у переліку згаданої вище постанови [6]. У постанові також відсутнє, а на офіційному сайті присутнє Національне антикорупційне бюро. Воно, на відміну від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, первинно формуються урядом, що передбачено ст. 6 та 7 закону України «Про Національне антикорупційне бюро», який був прийнятий 14.10.2014 року [14]. Відсутність бюро у переліку постанови може пояснюватися тільки пізнішим часом створення. Також існує Національна служба посередництва і примирення або Рада національної єдності (відомості про роботу ради важко знайти, але указ Президента України від 2015 року № 697 про раду залишається чинним), створених Президентом України, які є частиною виконавчої влади [18, 17].

У зазначеному розкривається проблема кількості таких органів, необхідність у їхньому переліку та його поновленні, проблема їхнього існування та узгодженості повноважень. Тож їхній перелік повинен бути чіткий та зібраний в одному місці, а повноваження мають не суперечити чи переплітатися одне з одним.

4. Проблема *припинення повноважень* також знаходить своє відображення в тематиці виконавчої влади в різних проявах. Зокрема, згідно з ч. 3 ст.1 закону про КМУ [12] уряд відповідальний перед президентом та парламентом, але підконтрольний та підзвітний виключно парламенту. При цьому його відставка згідно з ч. 1 ст. 13 може бути спричинена відставкою прем'єра, його смертю, а також

ухваленою парламентом резолюцією недовіри до уряду. Згідно з ч. 1 та 3 ст. 14 підставою для ухвалення такої резолюції є пропозиція президента чи не менше 1/3 від конституційного складу парламенту. Резолюція вважається ухваленою, якщо за це проголосувала більшість від конституційного складу парламенту. Недоліком законодавства у цьому випадку, на нашу погляд, є те, що хоч уряд і несе відповідальність рівномірно перед президентом та парламентом, однак остаточне рішення про його припинення залишається все ж за парламентом. Президент України хоч і бере участь у формуванні уряду, і є суб'єктом, перед яким несе відповідальність уряд, ініціює ухвалення резолюції недовіри до уряду, а все ж його позиція залишається слабкою, другорядною перед парламентом. Із цього приводу вважаємо, що резолюція недовіри повинна мати двох рівноправних суб'єктів схвалення. Якщо відповідальність регламентовано перед обома, то й повноваження уряду повинні припинятися за однаковою участі як парламенту, так і президента. У цьому випадку вдосконалюється баланс влади відповідно до передбачених норм. Натомість проводячи паралель, відповідальність (узагальнено підзвітність, підконтрольність, підпорядкованість) структурних підрозділів і їх керівників перед вищими органами виконавчої влади та одночасно головами місцевих державних адміністрацій порушує ієрархічність побудови виконавчої влади. Така організація ускладнює ефективність виконання повноважень підлеглими державними службовцями.

Ще одним проявом проблеми є відсутність належно врегульованої процедури звільнення окремих працівників виконавчої влади, зокрема, державного секретаря. За ст. 10 закону про ЦОВВ державний секретар міністерства звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра чи міністра. Згідно з пп. 5 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про державну службу» зазначено, що Комісії з питань вищого корпусу здійснює дисциплінарне провадження щодо службовців категорії «А» (до якої власне належить державний секретар) та вносить пропозиції суб'єкту призначення за наслідками дисциплінарних проваджень. Абзацом 1 ч. 1 ст. 68 цього ж закону передбачено, що стосовно державного секретаря дисциплінарне провадження порушується міністром шляхом видання відповідного наказу. Також у ст. 87 передбачено підстави для звільнення державного службовця (серед яких звільнення під час строку випробування, що має окреме значення, враховуючи ст. 66), ст. 65 – підстави для дисциплінарних проступків, а ч. 5 ст. 66 зазначено, що звільнення є винятковим видом дисциплінарного стягнення, яке застосовується тільки у разі визначених

проступків [19, 7]. Проте, враховуючи обидва закони, та відсутність чіткої норми, яка б належно регламентувала порядок звільнення, складається враження, що державний секретар, який має освіту та цінний досвід роботи може бути звільнений просто з ініціативи суб'єкта призначення і не більше. Процедурні аспекти мають розмиту форму, а їхнє втілення потребує комбінування окремих елементів (статей) закону.

У результаті проведеного дослідження **висновуються** низка закономірностей, які притаманні сучасним тенденціям функціонування виконавчої влади: 1) виконавча влада в Україні має розподіл на 4 інституційні центри, які утворюють систему та структуру цієї гілки. Центральним інституційним центром виступає уряд – Кабінет Міністрів України. Похідними є міністерства, центральні органи виконавчої влади (служби, агентства, інспекції, комісії, бюро) та місцеві державні адміністрації, а також підпорядковані цим суб'єктам державні органи; 2) органи виконавчої влади на найвищому рівні формуються органами, які обрані в демократичний спосіб – парламентом та президентом. Органи влади нижчого рівня мають ієрархічну природу формування. Призначення та створення здійснюються за контрасигнаційним погодженням кількох суб'єктів вищого рівня; 3) прогалини в законодавстві впливають на формування державних органів як вищого рівня, так і місцевих державних адміністрацій, зокрема їхніх голів; 4) неналежне законодавче регулювання також пов'язано з проблемою підпорядкування. У цьому контексті керівники територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади стають підлеглими двом суб'єктам – одному від центрального органу виконавчої влади, іншому від місцевої державної адміністрації. Похідні структури опиняються в аналогічній позиції; 5) виходячи з вищезазначеного, виникає необхідність удосконалити правовий статус голови місцевої державної адміністрації, зокрема ієрархічно збалансованого визначення його повноважень; 6) не менш значущою є проблема чисельності державних органів та їхніх службовців. Поєднання помічників, секретаріату, консультативних органів та інших структурних елементів створює кадровий масив, який стає тягарем для ефективності організації виконавчої влади, особливо, якщо повноваження носять неузгоджений характер. Значення набувають належна систематизація органів та оптимізація повноважень; 7) важливим залишається питання припинення повноважень. Зокрема посилення участі Президента України щодо розпуску уряду, а також належне, процесуально узгоджене настання відповідальності для державних секретарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дармограй Н. Патронатна служба в публічному управлінні України: сутність, формування, регулювання. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2019. № 4(95). С. 5–14. URL: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/868a2e07-0320-444e-a21d-977decde32b.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
2. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-БП : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
3. Лялюк О. Ю. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади в системі територіальної організації влади в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 30. С. 28–38.
4. Органи виконавчої влади. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog> (дата звернення: 18.12.2025).
5. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 30.07.2025 № 927. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2025-p#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
6. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків : Закон України від 30.10.1996 № 448/96-БП : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-vr/ed20241115#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
7. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII : станом на 7 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
8. Про затвердження Положення про Міністра Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 24.06.2016 № 394 : станом на 1 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394-2016-p#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
9. Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 12.08.2009 № 850 : станом на 1 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2009-p#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
10. Про затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 23.08.2016 № 564 : станом на 2 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2016-p#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
11. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 25.05.2011 № 563 : станом на 3 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-p#Text> (дата звернення: 18.12.2025).

12. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII : станом на 16 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
13. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV : станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
14. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII : станом на 25 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
15. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 10.09.2014 № 442 : станом на 22 листоп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
16. Про перейменування Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України : Постанова Каб. Міністрів України від 03.12.2024 № 1366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1366-2024-п#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
17. Про Раду з питань національної єдності : Указ Президента України від 11.12.2015 № 697/2015 : станом на 8 жовт. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697/2015#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
18. Про утворення Національної служби посередництва і примирення : Указ Президента України від 17.11.1998 № 1258/98 : станом на 2 лют. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258/98#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
19. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI : станом на 30 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 18.12.2025).
20. Структура апарату міністерства. *Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/struktura-centralnogo-aparatu-ministerstva.html> (дата звернення: 18.12.2025).
21. Структурні підрозділи Міністерства. *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/str_cent_struct (дата звернення: 18.12.2025).
22. Шеремет О. Правові засади становлення патронатної служби в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2022. № 96. С. 5–9. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/sheremet_96_1.pdf (дата звернення: 18.12.2025).
23. Органіграма Міністерства. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. *Міністерство економіки довкілля та сільського господарства*. URL: <https://surl.li/glqual> (дата звернення: 18.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.12.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025
Дата публікації: 31.12.2025